Одлуком Научно - наставног вијећа Филозофског факултета Универзитета у Источном Сарајеву, број 2822/26 од 06. 10. 2026. године, именована је Комисија за оцјену и одбрану урађене докторске дисертације кандидата мср Луке Милошевића под насловом „Питсбуршки циклус Огаста Вилсона“ (у даљем тексту: Комисија[1]) у сљедећем саставу:

1. Др Свјетлана Огњеновић, ванредни професор, Специфичне књижевности (Англистика), Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву, предсједник;
2. Др Татјана Бијелић, редовни професор, Специфичне књижевности – англоамеричка књижевност[2], Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци, члан;
3. Др Петар Пенда, редовни професор, Специфичне књижевности – англоамеричка књижевност [3], Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци, члан;

Комисија је прегледала и оцијенила докторску дисертацију и о томе подноси Научно-наставном вијећу Филозофског факултета, Универзитета у Источном Сарајеву, сљедећи

И З В Ј Е Ш Т А Ј
о оцјени урађене докторске дисертације

1. Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у одређеној научној области
Докторска дисертација „Питсбуршки циклус Огаста Вилсона“ састоји се од укупно деветнаест тематских цјелина, а структура рада јасно прати постављене циљеве. У уводу кандидат као предмет свог истраживања наводи драмски опус америчког писца Огаста Вилсона познат као Питсбуршки циклус који обухвата десет драма од којих свака тематизује по једну деценију 20. вијека и афроамеричко искуство унутар датог контекста. То су драме: *Дивљи такси* (1979), *Црни ботом Ма Рејни (1982), Ограде (1985), Џо Тарнер дође и прође (1986), Час клавира (1987), Два воза у пролазу (1990), Седам гитара (1995), Краљ Хедли Други (1999), Бисер океана (2003) и Радио голф (2005).* Према ријечима кандидата, његово истраживање заснива се на интеракцији између историјског контекста и књижевне структуре ових драма, те да историја постаје средство изградње колективног идентитета у представљању историјске стварности. Пошто је Вилсоново стваралаштво утемељено на традицији афроамеричке драме, кандидат одмах у уводу истиче потребу за историјским упориштем Вилсонових комада које је дато у поглављу посвећеном књижевноисторијском прегледу америчке, а уједно и афроамеричке, драме. Као главни дио студије, кандидат наводи појединачне анализе свих драма које чине Питсбуршки циклус и закључује да је циљ његовог истраживања да укаже на најважније елементе овог

[1] Комисија мора бити именована у складу са чланом 40. Правилника о студирању на трећем циклусу студија на Универзитету у Источном Сарајеву.
[2] Наведена област одговара области *Специфичне књижевности (Англистика)*
[3] Наведена област одговара области *Специфичне књижевности (Англистика)*

циклуса, као и да пружи допринос проучавању афроамеричке и америчке књижевности уопште.

У другом поглављу насловљеном „Поетика америчке драме“ дата је кратка историја развоја америчке драме од доласка Пуританаца на америчко тло, преко револуционарног периода, рата за (драмску) независност и Грађанског рата, па све до првих почетака оригиналне америчке драме у 20. вијеку. Након кратког осврта на О'Нила, Милера и Вилијамса, који важе за најзначајније америчке драмске писце овог периода, те Олбија и Шепарда, као настављаче ове драмске традиције, кандидат уводи афроамеричку драму којој је посвећено наредно поглавље.

„Кратак историјат афроамеричке драме“ је поглавље које читаоца враћа на саме почетке афроамеричке писане умјетности, односно драме, чија традиција почиње са првим афроамеричким театром *Африкан Гроув* 1821. године. Подсјећајући најприје на главне афроамеричке драмске раднике током прве половине 19. вијека, као што су Ајра Олдриџ, Виктор Сежур, Џозефин Бејкер, Вилијем Велс Браун, кандидат потом прелази на период између два рата када су озбиљне теме у афроамеричкој драми полако почеле да уступају мјесто музичкој драми и минстрелсију као најпопуларнијој форми афроамеричког игроказа у другој половини 19. вијека (нпр. *Етиопска звијезда* Вилијема Дубојса). У овом периоду такође се појављује и ангажована женска драма која се бави темом линча, попут комада *Рејчел* Анџелине Гримки, и расизмом уопште попут комада *Љубичасти цвијет* Марите Одет Бонер из 1928. године; други драмски жанр представљају тзв. народне драме, углавном једночинке, које су приказивале кратке импулсе афроамеричког живота уз употребу колоквијалног говора и дијалекта. Још неке од уобичајених тема из овог периода биле су Велика миграција и Велика депресија које говоре о Америчком сну из афроамеричке визуре. Неке од драма на које подсјећа кандидат су *Зар не желите слободу* Ленгстона Хјуза, *Велика бијела магла* Теодора Ворда и *Син отаџбине* Ричарда Рајта и Роберта Грина.

У потпоглављима која слиједе кандидат даје историјат афроамеричке драме након Другог свјетског рата и напомиње да најприје долази до заокрета ка драмама са породичном тематиком, као што је комад *Грожђица на сунцу* Лорејн Хензбери, да би поново еруптирала расна тематика у вријеме борбе за грађанска права 1960-тих. Неки од аутора које спомиње у овом дијелу су Амири Барака и Адријен Кенеди. Након овог изузетно трусног периода долази до продора постмодернистичког утицаја, као на примјер у комаду *Обојени музеј* Ане Дивер Смит који представља колаж виђета из афроамеричког живота преломљеног кроз калеидоскоп популарне културе. Како је о 20. вијеку писао Огаст Вилсон приказано је у централном дијелу докторске дисертације који почиње четвртим поглављем.
У одјељку под називом „Живот на даскама које живот значе: Огаст Вилсон“ дата је биографија аутора кроз осврт на историјски контекст и проблеме афроамеричке заједнице

са којима се и сам Вилсон сусретао (међурасни брак, сиромаштво, дискриминација, омаловажавање, Црна моћ и Нација Ислама, блуз, афроамеричка културна баштина). У наредном поглављу представљена је структура Питсбуршког циклуса уз додатне коментаре о Вилсоновим дидаскалијама, симболима и језику. Шесто поглавље посвећено је темама које се издвајају из Циклуса: утицај прошлости на развојни пут афроамеричког живља, Вилсонова етопеја ликова, те повезаност религије, духовности и перформанса на његову херменеутику. Посљедње потпоглавље у овој цјелини посвећено је заступљености овог писца у региону и интересовању за његова дјела на универзитетима са ових простора.

Седмо поглавље представља својеврстан увод у анализе појединачних драма из Питсбуршког циклуса гдје кандидат кратко представља сваку од ових драма са кратким осврtом на деценију о којој оне говоре, док остатак дисертације представља разрађене анализе појединачних драма из Циклуса (поглавља 8-18):

- „Дивљи такси – малаксалост 70-тих“,
- „Црни ботом Ма Рејни – гламур 20-тих“
- „Ограде – изгубљеност 50-тих“,
- „Јо Тарнер дође и прође – беспутност 10-тих“,
- „Час клавира- духови 30-тих“,
- „Два воза у пролазу – ишчекивање 60-тих“,
- „Седам гитара – нада 40-тих“,
- „Краљ Хедли Други – бијес 80-тих“,
- „Бисер океана – коријени нултих“ и
- „Радио голф – компромиси 90-тих“.

У осамнаестом поглављу дисертације изнесен је закључак у коме кандидат истиче да анализирани комади Огаста Вилсона представљају огледало десет деценија двадесетог вијека у којима смо свједоци многих живота растрзаних у идентитетској борби Афроамериканаца између некадашње и нове домовине и између наслијеђеног архетипа и капиталистичког натурализма 20. вијека. Један од битнијих закључака кандидата јесте да Вилсон, упркос несрећним околностима које се само смјењују за црначку популацију у САД, никада не пада у замку самосажаљења сматрајући да они морају да пригрле болне дијелове своје историје умјесто да их потискују или комодификују. Да би дошли до ове тачке, неопходно је познавање и дијељење историје због чега распредање прича и блуз представљају тако битне елементе у Питсбуршком циклусу.
Дисертација се завршава библиографским прегледом литературе.
Ова дисертација показује да Огаст Вилсон користи историју XX вијека као средство књижевне реконструкције афроамеричког колективног памћења, те да ликови у Циклусу превазилазе оквир индивидуалне психологије и постају носиоци ширих историјских искустава. Кандидат даје јасан приказ Вилсонових драматуршких поступака, који

комбинују реалистичке и митске елементе (друштвено-економска ситуација, музика, афричка религија и митови) и који му омогућавају да историјску стварност представи као живи, континуирани процес у коме митски слој не функционише као одступање од реализма, већ као његово проширење. Рад показује како Вилсон кроз сваку драму Питсбуршког циклуса артикулише актуелни проблем афроамеричке заједнице у датој деценији, а потом појединачне проблеме сваке деценије увезује са универзалним потешкоћама које су обиљежиле постојање ове демографске цјелине унутар граница САД независно од временског периода. С тим у вези, кандидат је успио да уочи и континуитет одређених тема и мотива, попут утицаја ропства, сегрегације и поремећених социјалних односа на развој афроамеричке заједнице.
2. Оцјена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној области
Након увида у Извјештај софтвера *iThenticate*, којим је извршена провјера оригиналности докторске дисертације „Питсбуршки циклус Огаста Вилсона", аутора Луке Милошевића, констатовано је да такозвани индекс сличности цјелокупног текста дисертације износи 28%. Овај степен сличности текстова произилази из непрепознатих наведених цитата, којих у оваквом истраживању мора бити много, затим из навода помоћне литературе, личних имена, библиографских података о коришћеној литератури, као и претходно публикованих резултата докторандових истраживања, што је у складу са чланом 6. Правилника о коришћењу софтвера за откривање плагијаризма на Универзитету у Источном Сарајеву. Према томе, закључујемо да Извјештај указује на оригиналност докторске дисертације.
3. Преглед остварених резултата рада кандидата у одређеној научној области
Кандидат мср Лука Милошевић је до сада објавио три рада из уже научне области Специфичне књижевности (Англистика). Ради се о сљедећим текстовима: 1. Milošević, L. (2019). Deconstruction of a Legend in "A Connecticut Yankee in King Arthur's Court". *SCIENCE DRIVE– 2019 (ШАГИ В НАУКУ– 2019).* Yaroslavl: P. G. Demidov Yaroslavl State University, 128-138. (Међународни скуп) 2. Milošević, L. (2024). Komička transpozicija „Hamleta" u južnoslovenskoj drami. *Radovi Filozofskog Fakulteta*, 26 (2024), 39-67. (ERIH PLUS, CEEOL) 3. Милошевић, Л. (2024). Митологија као поетски инструмент у поезији Вилијама Батлера Јејтса. *Филолог– часопис за језик, књижевност и културу*, 29 (2024), 387-407. (M24) (Scopus и CJP листа)
4. Оцјена о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему (по поглављима)[2]
Докторска дисертација „Питсбуршки циклус Огаста Вилсона" нуди свеобухватну анализу која се уклапа у савремене токове науке о књижевности. Кандидат полази од претпоставке да Питсбуршки циклус представља јединствен драмски циклус у коме је историјски контекст суштински интегрисан у драмску структуру, а не само декор радње. Неке од осталих хипотеза које он поставља у свом раду јесу да Вилсон користи историју XX вијека као средство књижевне реконструкције афроамеричког колективног памћења, те да историјски догађаји у драмама функционишу кроз личне судбине ликова, чиме се остварује спој индивидуалне и колективне историје. Он, даље, сматра да комбинација реалистичких и митских елемената омогућава Вилсону да историјску стварност

представи као живи, континуирани процес.

Литература која је коришћена приликом израде рукописа докторске дисертације „Питсбуршки циклус Огаста Вилсона“ одабрана је и протумачена на квалитетан начин. За поглавље о поетици америчке драме кандидат се послужио увидима и коментарима неких од најзначајнијих критичара и теоретичара модерне (америчке) драме, као што су Т. Богард, Р. Муди, Д. Краснер и М.Ц. Роудане, а за кратки историјат афроамеричке драме служио се углавном студијом Ј.В. Хача и Т. Шајна под називом *Црно позориште САД: афроамеричке драме од 1847 до данас (1996).* Централни дио тезе који се бави појединачним комадима Огаста Вилсона из Питсбуршког циклуса утемељен је на најпопуларнијим и најпрецизнијим студијама о америчкој драми и књижевности уопште аутора као што су Харолд Блум, Кристофер Бигзби, М.Л. Богумил, А. Надел, П. Вулф, а као додатне референце кандидат је користио примарне изворе попут Дубојсових *Душа црних људи* или Дагласовог *Наратива о животу Фредерика Дагласа.* Од великог значаја су морале бити и дигиталне архиве Конгресне библиотеке и Кенедијевог Центра за едукацију и дигитално учење.

На основу прегледаног рукописа Комисија је закључила да су сви задаци који су предвиђени приликом пријаве теме за израду докторске дисертације под насловом „Питсбуршки циклус Огаста Вилсона“, по обиму и по квалитету добијених научних резултата у потпуности испуњени, и да приказани резултати представљају оригинални научни допринос у ужој научној области *Специфичне књижевности (Англистика)*.

5. Научни резултати докторске дисертације

Кандидат је врло успјешно дао систематску анализу цјелокупног циклуса као јединственог пројекта чиме је дао значајан допринос проучавању америчке и афроамеричке драме. Методе које је при томе користио (компаративни приступ, књижевноисторијска и контекстуално-историјска анализа, те интерпретативна и аналитичка метода) уобичајене су и адекватно одабране с обзиром на предмет, циљеве и карактер истраживања у научној области *Специфичне књижевности (Англистика).*

У раду је указано на то да се афроамеричка историја у драмском стваралаштву Огаста Вилсона не представља као јединствен и линеаран процес, већ као сложен историјски развој обиљежен промјенама друштвеног положаја Афроамериканаца, различитим облицима расне дискриминације и настојањима да се очувају културни идентитет и историјско памћење. Анализом драма Питсбуршког циклуса показано је како се политичке, економске и друштвене околности појединих деценија XX вијека одражавају на живот афроамеричке заједнице.

Анализа драме *Дивљи такси* указала је на повезаност економске несигурности, незапослености и друштвене маргинализације са ограниченим могућностима афроамеричког становништва за остваривање економске и социјалне стабилности. У анализи драме *Црни ботом Ма Рејни* истакнута је противрјечност између растуће популарности афроамеричке музике и подређеног положаја њених стваралаца у индустрији забаве. Посебно је указано на улогу бијелих продуцената у контроли музичке продукције и комерцијализацији афроамеричког културног насљеђа, чиме се откривају механизми економског искоришћавања у условима расне неравноправности.

Тумачењем драме *Ограде* утврђено је да Вилсон приказује ограничења америчког сна у условима институционалне расне дискриминације и неједнаких животних могућности. Кроз породичне односе и неостварене амбиције ликова указано је на сложен однос између личне одговорности, индивидуалних избора и друштвених препрека. Анализа драме Џо Тарнер дође и прође показала је значај Велике миграције и историјског искуства ропства за обликовање афроамеричког идентитета. Посебно је истакнута улога колективног памћења и афричких духовних традиција у успостављању континуитета између прошлости и садашњости.

У анализи драме *Час клавира* утврђено је да породично насљеђе у Вилсоновом драмском свијету има вишеструко значење: оно представља истовремено свједочанство о историјском страдању, средство очувања колективног памћења и предмет сукоба око начина на који се прошлост може укључити у изградњу будућности. Тумачењем драме *Два воза* у пролазу указано је на разлику између формалног признавања грађанских права и стварних друштвених и економских услова живота Афроамериканаца. Посебно је наглашено да урбана обнова може довести до расељавања становништва и нарушавања друштвених веза унутар афроамеричких заједница.

Анализа драме *Седам гитара* указала је на значај комшијских односа и међусобне подршке, али и на трајност расних и родних неједнакости упркос економским промјенама и ширењу могућности запошљавања. У драми *Краљ Хедли Други* препозната је повезаност економске маргинализације, ограничених могућности легалног стицања прихода и прибјегавања криминалу. На тај начин указано је на значај друштвених и економских околности за разумијевање поступака ликова, без занемаривања њихове индивидуалне одговорности.

Анализом драма *Бисер океана* и *Радио голф* указано је на значај историјског памћења и културног насљеђа за очување афроамеричког идентитета, али и на нове изазове који се јављају у условима урбане обнове, гентрификације и касног капитализма. Уочена је напетост између настојања појединаца да остваре економски напредак и потребе за очувањем културних и друштвених веза унутар афроамеричке заједнице.

На основу анализе драма Питсбуршког циклуса може се закључити да Вилсон афроамеричку историју обликује као вишегенерацијско искуство у којем су расна дискриминација, економска неједнакост и историјска траума повезане са питањима идентитета, памћења и културног насљеђа. Посебан значај овог приступа огледа се у приказивању континуитета историјских неједнакости упркос промјенама политичких и друштвених околности, као и у истицању улоге културног памћења у разумијевању положаја Афроамериканаца у савременом друштву.

Такође је важно истаћи превод и контекстуализацију до сада непреведених драмских фрагмената, што омогућава даљу примјену у теоријској и преводилачкој пракси. Резултати дисертације имају вишеструку примјењивост у теорији и пракси: у теорији, рад доприноси развоју савремених интерпретативних стратегија у проучавању модерне драме и може послужити као подлога за даља истраживања о другим драмским ауторима,

док се у пракси увиди дати у овој дисертацији могу користити у настави енглеске књижевности на универзитетском нивоу, посебно курсевима који се баве америчком драмом, афроамеричком књижевношћу, а нарочито дјелом Огаста Вилсона. У том смислу, дисертација представља допринос како научној области англистике и књижевности, тако и обликовању нових методолошких приступа у проучавању књижевне теорије и драме.

6. Примјењивост и корисност резултата у теорији и пракси[3]

Резултати до којих је кандидат дошао у оквиру ове дисертације надограђују постојеће анализе и увиде из савремене литературе о Огасту Вилсону, превасходно у погледу везе између његових драма и историјског тренутка који оне тематизују.

Рад показује како Вилсон кроз сваку драму Питсбуршког циклуса артикулише актуелни проблем афроамеричке заједнице у датој деценији, а потом појединачне проблеме сваке деценије увезује са универзалним потешкоћама које су обиљежиле постојање ове демографске цјелине унутар граница САД независно од временског периода. С тим у вези, кандидат је успио да уочи и континуитет одређених тема и мотива, попут утицаја ропства, сегрегације и поремећених социјалних односа на развој афроамеричке заједнице.

Имајући у виду наведено, рад обогаћује регионална научна истраживања афроамеричке и америчке књижевности оригиналним увидима и критичким приступом који вреднује значај ауторовог историјског и драмског насљеђа. Дисертација отвара простор за даља истраживања и подстиче нови начин сагледавања стваралаштва Огаста Вилсона.

7. Презентовање резултата научној јавности[4]

Резултати докторске дисертације „Питсбуршки циклус Огаста Вилсона“ биће презентовани најприје на јавној одбрани докторске дисертације, а након прихватања овог извјештаја од стране Научно-наставног вијећа Филозофског факултета Универзитета у Источном Сарајеву. Потом, кандидат планира да објави дијелове свога рада у научним часописима, као и да своје закључке изнесе на одабраним конференцијама из региона и шире. Коначно, дисертација ће у нешто измијењеном облику (чему ће сигурно допринијети и коментари чланова Комисије приликом одбране рада) бити објављена у облику научне монографије.

8. ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ[5]

Дисертација под називом „Питсбуршки циклус Огаста Вилсона“ кандидата мср Луке Милошевића представља тематски оригиналан, теоријски утемељен и методолошки досљедан научни рад, који нуди релевантан допринос савременим америчким, а нарочито афроамеричким, књижевним тумачењима. Кандидат је успјешно повезао историјску и драмску димензију стваралаштва Огаста Вилсона, проширивши постојећа тумачења, а истовремено отворивши и простор за нова тумачења ове теме, у значајној мјери запостављене у новијим регионалним књижевно-историјским тумачењима.

На основу наведеног, Комисија закључује да ова дисертација у потпуности испуњава све услове научне оригиналности и академске релевантности и са задовољством предлаже Научно-наставном вијећу Филозофског факултета Пале и Сенату Универзитета у

Источном Сарајеву да прихвати образложену позитивну оцјену о урађеној докторској дисертацији мср Луке Милошевића под називом „Питсбуршки циклус Огаста Вилсона“ и кандидату одобри усмену одбрану, након чега би стекао услове за стицање научног степена *доктора филолошких наука*.

[2] Испуњеност обима и квалитета у односу на пријављену тему, нарочито, треба да садржи: аналитички и системски прилаз у оцјењивању истраживачког постављеног предмета, циља и задатака у истраживању; испуњеност научног прилаз у доказивања тврдњи или претпоставки у хипотезама, са обрадом података.

[3] Истаћи посебно примјењивост и корисност у односу на постојећа рјешења теорије и праксе.

[4] У складу са чланом 37. Правилника о студирању на трећем циклусу студија на Универзитету у Источном Сарајеву.

[5] У закључку се, поред осталог, наводи и назив квалификације коју докторанд стиче одбраном тезе.

Мјесто: Пале
Датум: 30.10.2026.

Комисија:

1. Др Свјетлана Огњеновић, у звању ванредног професора, (НО Хуманистичке науке, УНО Специфичне књижевности - Англистика), Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет Пале, предсједник Комисије;

   _____

2. Др Татјана Бијелић, у звању редовног професора (НО Хуманистичке науке, УНО Специфичне књижевности - англоамеричка књижевност), Универзитет у Бањој Луци, Филолошки факултет, члан Комисије;

   _____

3. Др Петар Пенда, у звању редовног професора, (НО Хуманистичке науке, УНО Специфичне књижевности - англоамеричка књижевност), Универзитет у Бањој Луци, Филолошки факултет, члан Комисије.

   _____

Издвојено мишљење[6]:

Нема издвојеног мишљења.

[6] Чланови комисије који се не слажу са мишљењем већине чланова комисије, обавезни су да у извештај унесу издовојено мишљење са образложењем разлога због се не слажу са мишљењем већине чланова комисије (члан комисије који је издвојио мишљење потписује се испод навода о издвојеном мишљењу)